

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

MANIFESTĂRI ALE PURTĂTORILOR DE INTERES NAȚIONAL ÎN CONTEXTUL RELAȚIEI VALORICE CONTINUITATE/DISCONTINUITATE (Exemplul Republicii Moldova)

Victor SACA

Evoluția societății în tranziție pe calea democratizării și modernizării, privită ca proces social complex cu multiple aspecte de natură deterministă și indeterministă, depinde direct de capacitățile actorilor sociopolitici de a percepe în profunzime eventualele acumulări de sens ale interesului național și semnificația acestuia pentru binele comun al societății. Mai mult, depinde de capacitățile de utilizare rațională de către actorii respectivi a diverselor resurse și capitaluri sociale, economice, politice, științifice, informaționale etc. Întru promovarea continuă a acestui interes. Anume gradul de conștientizare și promovare a interesului național permite în ultimă instanță a cunoaște starea lui dihotomică de impunere între factorii continuității și discontinuității valorice în diverse domenii ale vieții sociale asupra cărora actorii respectivi au influență decizională. Atare situație dihotomică poate servi drept condiție firească de percepere reală a diverselor ipostaze ale interesului național – *de necesitate conștientizată a națiunii în autopăstrare; de nevoi vitale ale statului și societății în asigurarea suveranității, independenței și integrității teritoriale; de avantaj comun al comunităților sociale în dezvoltarea economică și promovarea reformelor; de instrument special al politicii externe în asigurarea securității naționale etc.*

Desigur, gradul de maturitate, viabilitate și funcționalitate al interesului național are o influență diferită asupra continuității/discontinuității proceselor sociopolitice din societate, dar și influențele inverse ale acestora din urmă asupra interesului național la fel sunt diferite, fapt condiționat în special de voința și orientările purtătorilor de interes. Aceștia se deosebesc între ei ca factor de impact asupra corelației dintre instituțiile, valorile, timpurile, etapele, spațiile,

generațiile etc. sociopolitice. Adică, statul cu instituțiile sale, clasa politică, liderii politici, partidele politice, societatea civilă și alți purtători de interes național dispun de pârghii valorice diferite ale continuității. Pârghii reale sau imaginare, oficiale sau neoficiale, permanente sau temporare, preponderent pozitive sau negative etc. de a formula, promova și, chiar, de a modifica în caz de necesitate traiectoria interesului respectiv atât în interiorul, cât și în exteriorul țării.

Dacă e să apelăm la practica socială a Republicii Moldova de mai bine de 28 de ani de independență, atunci observăm că fenomenul continuității sociopolitice raportat la albia de funcționare a interesului național a avut din partea purtătorilor acestuia o evoluție anevoioasă, mai mult prin extreme – de la ascensiune la decădere valorică, de la un ritm accelerat sau lent la unul frânt, de la integrare la dezintegrare de eforturi sociale, de la complementări la izolări de poziții și acțiuni. În astfel de circumstanțe, devine problematică o evaluare justă a caracterului continuității și, desigur, a influenței fenomenului respectiv asupra interesului național. Una din cauzele impedimentelor evaluative a relației interes național–continuitate sociopolitică ține de insuficiența unor fundamentări teoretice ale dimensiunilor practice a acestei relații. Până la moment în literatura de specialitate din țară nu avem elaborate lucrări speciale care să fie consacrate relației respective. Sunt doar unele articole științifice în care coraportul dintre purtătorii de interes național și fenomenul continuității are o prezență doar tangențială [1, p.45-59].

E bine cunoscut argumentul triplei interpretări a capacităților purtătorilor de interes național, fapt urmărit și în unele publicații științifice autohtone [2, p.123-124]. Cea dintâi interpretare național-conservativă identifică interesul național cu interesul statal, în acest caz statul fiind considerat unicul exponent al interesului național. A doua interpretare – național-liberală, e axată pe interesul național preponderent prin prisma societății civile, aceasta fiind considerată drept unica forță în stare să determine și să promoveze interesele de ansamblu ale națiunii. A treia interpretare – de sinteză, liberă de extreme în fața provocărilor actuale, evaluează capacitățile interesului național prin eforturi și activități comune ale statului și societății civile.

ȘTIINȚE SOCIALE

Relații internaționale, științe politice și administrative

Care din aceste interpretări are în cazul Republicii Moldova o pondere benefică asupra relației interes național–continuitate sociopolitică? Răspunsul la această întrebare nu poate fi unul univoc, de a evalua doar pozitiv sau doar negativ capacitățile instituției statale sau a societății civile de purtător al interesului național, capacitățile de promovare continuă a acestui interes. Această afirmație este determinată de un șir de factori interni și externi, obiectivi și subiectivi, care în ultimă instanță vizează atât destinele actuale, cât și perspectivele interesului național, potențialul actorilor de a asigura continuitatea proceselor de promovare a acestuia. Se au în vedere următorii factori: realizările și abaterile în calea transformărilor democratice din societate, în particular caracterul democratizării și consolidării democrației în Republica Moldova, promovării poziției țării pe arena internațională, relațiilor sale cu lumea și, desigur, relațiilor dintre putere și opoziție, dintre înseși componentele guvernării. Aceștia și alți factori provoacă anumite paradoxuri de manifestare a purtătorilor de interes național în asigurarea continuității acestuia, paradoxuri legate în speță de mentalitatea continuă/discontinuuă și comportamentul continuu/discontinuu al actorilor sociopolitici. Dintre paradoxurile mai evidente de așa natură menționăm:

– pe parcursul anilor de independență a țării devine dominant fenomenul dezbinării purtătorilor de interes național, unor păreri contrare, chiar absurde în perceperea, motivarea și promovarea lui. Forțele politice de dreapta, inclusiv acelea care mult timp au guvernat țara, orientează interesul național preponderent spre valorile occidentale, forțele politice de stânga, dimpotrivă – spre valorile estice (Comunității Statelor Independente, Uniunii vamale), iar forțele politice care se consideră pe sine de centru împărtășesc valorile atât vestice, cât și estice. Astfel de opunere valorică a purtătorilor de interes național a pus sub semnul întrebării însăși continuitatea acestui interes, capacitățile lui de acumulare și promovare a propriei substanțe în interiorul și exteriorul țării, de adaptare a sa la procesele contradictorii ale globalizării și regionalizării, de consolidare și rezistență în fața provocărilor și crizelor interne și externe. Amestecul unor orientări disparate ale purtătorilor de interes național face ca

interesul respectiv să se devalorizeze, mai degrabă să se transforme într-un interes îngust al unui sau altui actor;

– realitățile paradoxale ale continuității/discontinuității interesului național sunt legate îndeosebi de activitatea partidelor politice din Republica Moldova. Activitatea de purtător de interes al acestora poate fi comparată întrucâtva cu activitatea partidelor de acum optzeci de ani din spațiul românesc. Istoricul român N. Iorga asocia politica partidelor de atunci drept o politică de interese înguste, egoiste – interesul priorității în partid, interesul popularității, interesul banilor – ce contravin interesului suprem al țării (interesului național – V.S.), o ruinează și o necinstesc. În lupta pentru glorie, pentru câștig stegulețele de partid se pun în locul marelui steag al Țării [3, p.363]. De aici considerăm că așa cum N. Iorga era împotriva partidului ca instrument al falsificării vieții politice în România anilor 20-30 ai secolului XX, la fel astăzi cercetătorii în domeniu sunt chemați să argumenteze unele manifestări ale partidului actual ca instrument al discontinuității, falsificării interesului național;

– activitatea paradoxală, continuă/discontinuuă, a purtătorilor de interes național, inclusiv a celor ce guvernează în Republica Moldova, e determinată în special de factorul conjunctural, care deseori debusolează orientarea maselor de a percepe acest interes, a vectorilor săi prioritari de promovare. Așa a fost în timpul guvernărilor comuniste, anii 2001-2009, când turnurile la 180 grade ale vectorilor externi ai țării dinspre Est spre Vest (în 2003-2005) și viceversa (către sfârșitul mandatului al doilea), au condus la o instabilitate a interesului național al țării, dezorientând diversele segmente ale societății de a sesiza la justa valoare ce se întâmplă cu acest interes. La fel și în timpul guvernărilor liberal-democrate (AIE-1, AIE-2, AIE-3), ceva mai consecvente în alegerea priorităților interesului național spre euroasociere și eurointegrare, dominante în promovarea politicii interne și externe și, respectiv, în asigurarea continuității cursului politic, erau la ele mecanismele conjuncturale, frecvent supuse unor presiuni de monopolism al rolului de lider în calea reformării sociale. Tot în bază de conjunctură s-a creat și funcționează coaliția PSRM-ACUM, care fiind suprapreocupată de măsurile de deoligarhizare și

ȘTIINȚE SOCIALE

Relații internaționale, științe politice și administrative

---

depolitizare a societății singură s-a împotmolit chiar în primele luni de guvernare în procesul politizării organelor de stat, ignorând sau marginalizând orice experiențe ale fostei guvernări democratice și preferând un nou element în promovarea interesului național, care în realitate se dovedește a fi unul discontinuu;

– relația interes național continuitate/discontinuitate sociopolitică deja mult timp este prejudiciată de raporturile tensionate dintre putere și opoziție, fapt confirmat în cei douăzeci și opt de ani de independență a țării de mentalitatea paradoxală și comportamentul paradoxal al tuturor guvernărilor și întregii opoziții, indiferent de coloratura politică. În cazul Republicii Moldova, în relațiile dintre aceste două forțe deseori se manifestă un stereotip de dușmănie, chiar de dispreț una față de alta. Nici guvernarea, inclusiv cea actuală (coaliția PSRM-ACUM) și nici opoziția, inclusiv cea actuală (parlamentară și extraparlamentară), nu au demonstrat capacități de realizare a misiunii lor de a colabora real și permanent în numele acestui interes, de valorizare a nevoii lor vitale una față de alta ca purtători în egală măsură a interesului național, ca responsabili în aceeași măsură de a-l promova. Fiind formulat și lansat în numele statului și societății civile ca nevoie conștientizată a națiunii în transformarea democratică a țării, asigurarea securității naționale, integrității teritoriale a țării, drepturilor și libertăților omului, interesul național, pe parcurs, este pus la bătaie de frecvențele ciocniri dintre putere și opoziție, mai mult, de conflictele lor permanente de identificare, valorice și de interes. Acesta din urmă se întretaie de obicei cu conflictele valorice și de identificare, care în condițiile Republicii Moldova au o pondere reală;

– interesul național, complementat cu fenomenul continuității, poate să se realizeze cu adevărat doar în condiții de consens între purtătorii săi, ceea ce e problematic astăzi în câmpul sociopolitic al țării noastre. Anume consensul, identitatea de păreri ale actorilor sociali și politici sunt acele valori cu care de obicei se asociază interesul național. Doar că aceste valori pot avea semnificație reală în raport cu interesul național, atunci când ele devin actualizate, când devin obiectul propriu-zis al continuității. În condițiile Republicii

Moldova, interesul național rar s-a bucurat de eforturi comune ale puterii și opoziției de a identifica pe calea dialogului căi și soluții de apropiere a pozițiilor. De aceea, a asocia interesul național al țării noastre cu consensul nu e posibil, fiindcă între putere și opoziție acesta dacă și apare, cum a fost în 2005 la alegerea șefului statului de către Parlament (dlui V. Voronin) sau tot atunci privitor la soluționarea conflictului transnistrian și la necesitatea eurointegrării pentru Republica Moldova, el nu are priză, destulă substanță. Este mai degrabă un consens silit, impus de împrejurări. Astfel, atât puterea, cât și opoziția trebuie să însușească pe deplin lecția consensului liber, actualizat prin vectorul continuității, ca bază de funcționare a interesului național;

– cel mai influent paradox ce afectează astăzi interesul național al Republicii Moldova este deficitul de continuitate al elitei conducătoare de a governa în cadrul alianțelor. Astfel, componentele acestora – ADR, AIE-1, AIE-2, AIE-3 nu au dat dovadă că cunosc suficient lecția colaborării în coaliție, utilizării bunelor experiențe ale predecesorilor, că pot activa eficient pentru interesul național într-o formulă optimă de tipul „unitate prin diversitate”. Acest fapt e confirmat îndeosebi de anevoioasele relații în timpul funcționării ADR-ului, care a guvernat doar jumătate din termen sau relații în timpul creării AIE-2 și campaniei de alegeri a șefului statului în câteva rânduri. Tot mai evidente devin tendințele deficitului de continuitate în promovarea interesului național de către coaliția PSRM-ACUM, care spre deosebire de celelalte au componente ideologic opuse, dar unite strict cu scopul de a nega, a distruge ceea ce a acumulat (inclusiv elementul pozitiv) guvernarea precedentă. Contradicțiile de sens, dar și cele izvorâte din ambiții nesănătoase ale liderilor alianțelor din Republica Moldova sunt rezultanta unor cauze legate preponderent de combinarea ciudată în mentalitatea și comportamentul lor a elementului democratic și autoritar.

Referințe:

1. SACA, V. Relația transformări democratice-continuitate valorică în țările spațiului ex-sovietic. În: *POLIS. Revistă de Științe Politice*. Serie nouă, Iași, 2017, vol. V, nr.1 (15).

ȘTIINȚE SOCIALE

Relații internaționale, științe politice și administrative

---

2. SACA, V. Evoluția conceptului de interes național în condițiile globalizării. În: *Interconexiuni în contextul globalizării* (coord. M. COTLĂU, Gh. MOHAMMADIFARD). Iași: PAN EUROPE, 2005.
3. IORGA, N. *Pagini alese*. Vol.II. București: Editura pentru literatură, 1965.